

Jesper Jespersen:

John Maynard Keynes. Den makroøkonomiske teoris oprindelse og udvikling

Jurist og Økonomforbundets Forlag, 2002, 148 s.

John Maynard Keynes föddes 1883 i Cambridge och dog utarbetad av Bretton Woods-förhandlingarna med hjärtproblem redan 1946. Han hade inte fullt ut lyckats realisera sin idé om det goda livet, där arbete blott var ett medel som individen skulle underkasta sig i lagom doser. Hans födelsehus är i dag studenthus och bara en liten mässingsskylt minner om dess tidigare invånare.

När Jesper Jespersen frågade några av studenterna som kom ut genom porten vem Keynes var lyckades ingen komma med något vettigt svar. Förmodligen är kunskapen inte bättre bland skandinaviska studenter utanför ekonomiämnena. Detta kunde vara skäl nog för att skriva en kort biografi, där både Keynes liv och verk behandlas. Men det är nog ändå ekonomer som kan ha mest glädje av Jespersens skrift.

Boken *John Maynard Keynes: Den makroøkonomiske teoris oprindelse og udvikling* ingår i en serie kallad Økonomiens Konger, utgiven av det danska Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Olika författare har i samma serie publicerat böcker om Friedman, Galbraith, Marx, Ricardo och Smith.

Detta är naturligtvis varken den första eller den största Keynesbiografin. Den har ändå sitt berättigande och ger i koncentrerad och roande form det väsentliga i Keynes liv och intellektuella utveckling.

Bokens disposition är blandat kronologisk och tematisk och har två inledande kapitel som båda är av översiktskaraktär – det första mer generellt än det andra, som har något mer biografisk tonvikt. Det hade kunnat bli rörigt, men kanske är det bokens begränsade omfång i kombination med den underhållande stilen som gör att man inte upplever det så.

Efter bakgrundsstudier i filosofi och

matematik, intellektuellt umgänge i den bohemiska Bloomsburygruppen och kortare studier i bl a nationalekonomi under Alfred Marshall hamnade Keynes i India Office vid finansministeriet. Arbetsbördan var måttlig och hans vetenskapliga nyfikenhet levande, vilket ledde till att han vid sidan av övriga uppgifter utarbetade en fellowship-avhandling om begreppet sannolikhet i en osäker värld. När Alfred Marshall efterträtts på sin professur i Cambridge av Pigou, uppstod en föreläslucka som fylldes av Keynes, som själv aldrig blev professor.

Första världskrigets utbrott förde tillbaka Keynes till finansministeriet, där hans uppgift blev att säkra de för kriget behövliga utländska lånen. Efter kriget fick han leda representanterna för det brittiska finansministeriet vid fredsförhandlingarna i Versailles. Stämningen präglades av hämndkänslor; tyskarna skulle tvingas till ekonomisk underkastelse. Keynes trivdes inte, och skrev till en vän: ”Jag arbetar för en regering som jag föraktar, och vars mål är kriminella.” Han begärde följaktligen entledigande i juni 1919.

Erfarenheten från Versailles gav Keynes motiv till att skriva *The Economic Consequences of the Peace* (1919), där han kritiserar hämndgiriga politiker och förutser att freden bär fröet till fortsatt ekonomisk stagnation och politisk instabilitet i Europa. På det ekonomisk-teoretiska planet gick den unge Bertil Ohlin i polemik mot delar av Keynes analys.

Trots det begränsade omfånget på Jespersens bok nöjer han sig inte med att ge en bild av Keynes makroekonomiska synsätt utan visar hur det förändrats över tiden. Före första världskriget var kvantitetsteorin, sådan som Keynes ärvt den från Marshall

och Pigou, central. Något senare i *A Tract on Monetary Reform* (1923) drog han slutsatsen att om kvantitetsteorin alls skulle gälla måste inte bara sedlar och mynt utan även insättningarna i de privata bankerna inräknas i penningmängden. Näst deflation var inflation det största samhällsekonomiska problemet, förklarade han vidare.

I *A Treatise on Money* (1930) grep han ambitiöst tag i flera problem. Sparande och investeringar hade tidigare ofta betraktats som ungefär samma sak, vilket hade sina rötter i jordbrukssamhället och det tidiga industrisamhället, där spararens och investerarens roller ofta samlades hos en och samma person. När krediten fördes in i processen blev det i stället olika personer som svarade för sparbesluten och investeringsbesluten, vilket kunde leda till makroekonomiska obalanser, påpekade Keynes. Han godtog inte Marshalls syn att räntan skulle anpassa sig så att jämvikt skapades mellan sparande och investering.

I september 1931 hade de brittiska guldreserverna tömts och Storbritannien tvingades lämna guldmyntfoten. Detta såg Keynes som en befrielse, vilket gav honom fullt av intellektuell energi. Nu skulle arbetslöshetsparadoxen lösas. Det är inte för att det råder knapphet på resurser som det finns fattigdom i västvärlden, menade han, utan det är för att det marknadsekonomiska systemet inte av egen kraft kan säkra att systemets ekonomiska potential utnyttjas fullt ut.

Keynes hade inte tidigare dragit in arbetsmarknaden på något sofistikerat vis i sin ekonomiska analys. Han hade okritiskt övertagit Marshalls partiella analys, där arbetsmarknaden beskrevs som en jordgubbsmarknad, där en sänkning av priset medförde att en större mängd efterfrågades.

Denna analogi var problematisk att tillämpa, insåg han nu. Det må vara rimligt att antaga att efterfrågekurvan för jordgubbar inte påverkas nämnvärt av odlarnas och plockarnas inkomster, men på arbetsmarknaden på makronivån är det inte så enkelt. Om löntagnarnas reallön sänks minskar deras efterfrågan på varor och tjänster. Detta leder inte till

ökad efterfrågan på arbetskraft. Keynes var nu inne på det arbete som ledde fram till *The General Theory of Employment, Interest and Money* (1936), som ofta sätts lika med Keynes bidrag till det ekonomiska tänkandet.

Huvudidéerna i *General Theory* - den effektiva efterfrågan som avgörande för produktion och sysselsättning, möjligheten av permanent arbetslöshet, likviditetspreferensens betydelse och multiplikatoranalysen, som dock hade utvecklats före Keynes, är saker som redan grundkursstudenter stiftar bekantskap med. Något som dock inte finns i alla Keynesböcker är en utredning av skillnaden mellan nykeynesianer och postkeynesianer, vilket Jespersen bjuder läsarna på. Själv torde han betrakta sig som postkeynesian - där Joan Robinson, Richard Kahn och Nicholas Kaldor är tidiga representanter - och har bland annat skrivit en makroekonomisk lärobok som han karakteriserar som postkeynesiansk. För postkeynesianerna är det viktigt att framtiden är okänd och att den makroekonomiska strukturen är öppen och under ständig förändring, vilket innebär att de inte gillar nykeynesianernas ansatser inom ramen för en allmän jämviktsmodell. Skillnaden mellan makro- och mikrorelationer ses som fundamental och nykeynesianernas tendens att suddas ut skillnaden och söka ett mikroteoretiskt fundament kritiserar för att det leder till aggregeringsfel och atomistiska felslut.

I de flesta läroböcker saknas något som motsvarar Jespersens avslutningskapitel om "Keynes vision". Här betonas att Keynes var immaterialist och att det goda livet, där "love, beauty and truth" stod i centrum, var målet för den ekonomiska politiken. Ekonomin kunde aldrig bli mer än ett medel.

Till huvudtexten i boken är fogade fyra nyttiga appendix innehållande en kommenterad litteraturlista, Keynes kronologi, ett persongalleri och en kort översikt över makroekonomiska skolor. Som helhet är det en mycket läsvärd liten bok.

Bo Sandelin

Professor, Göteborgs universitet